

«СОЛІДАРНА ІНТЕГРАЦІЯ» В ЄВРОЗОНІ

Наприкінці ХХ століття післявоєнний союз ринку і держави в західній Європі став давати збої. Виникнення системних проблем, таких як масштабне безробіття і зростаючий дефіцит державного бюджету, в тому числі все менш здатного покрити витрати на забезпечення соціальних гарантій безробітним, сприяло відродженню солідарної економіки як однієї з форм економічної інтеграції [1, с 29-44]. Остання, в свою чергу, різко підвищує здатність суб'єктів разом якісно вирішувати проблеми, забезпечуючи при цьому внутрішню стабільність. Так, практики солідарної економіки підривають автономію економічної сфери, що виникла в рамках формування ринкової економіки, пропонуючи людині керуватися не тільки прагненням до отримання вигоди. Поширення елементів солідарної економіки обіцяє, таким чином, відновлення єдності мотивів, напрямних економічною поведінкою людини і, більше того, єдністю людської особистості. Відповідно до вищезазначеного, чим більш солідарна група акторів, тим сильніше і раціональніше їх вплив на систему регіональних економічних відносин. Але даний процес можливий в рамках наддержавних інтеграційних об'єднань на основі політичних угод, а не тільки взаємовигідного економічного, військового та культурного співробітництва, як видається багатьом [2]. Проте, згідно концепції Моне, Європа не може бути створена відразу чи за єдиним планом. Вона будуватиметься на основі конкретних досягнень, завдяки яким спочатку виникне «солідарність de facto». Європейські народи - учасники будуть послідовно розповсюджувати цю солідарність на дедалі нові області спільної діяльності. Тим самим Моне «... дав можливість страху перед конфліктами стати рушійною силою європейської консолідації і залишив невизначеними цілі цієї консолідації, дозволивши кожному вважати, що Європа йде його власним шляхом» [3]. На наш погляд, дана оцінка зберігає свою актуальність і сьогодні. Фінансова криза 2008-2011 рр.

стала закономірним результатом розбалансування не лише світової фінансової системи, але й Європейського Союзу (ЄС) серед якого найбільш постраждали країни з більш тісними фінансовими зв'язками (країни єврозони). Як свідчить практика, вирішення даної проблеми не може обмежуватись окремими заходами порятунку найбільш проблемних країн (табл. 1).

Таблиця 1 Основні показники країн єврозони у 2008-2012 рр. [4]

	2008		2009		2010		2011		2012	
	Державний борг, % від ВВП	Дефіцит / Профіцит бюджету, млрд. євро	Державний борг, % від ВВП	Дефіцит / Профіцит бюджету, млрд. євро	Державний борг, % від ВВП	Дефіцит / Профіцит бюджету, млрд. євро	Державний борг, % від ВВП	Дефіцит / Профіцит бюджету, млрд. євро	Державний борг, % від ВВП	Дефіцит / Профіцит бюджету, млрд. євро
Греція	112,9	-22,9	129,7	-36,1	148,3	-23,7	170,6	-19,8	175,8	-19,4
Італія	106,1	-42,7	116,4	-83,6	119,3	-69,3	120,8	-60,0	126,0	-47,6
Португалія	71,7	-6,2	83,2	-17,1	93,4	-17,0	108,0	-7,5	119,0	-10,6
Ірландія	44,5	-13,2	64,9	-22,4	92,2	-48,3	106,4	-21,3	117,0	-12,5
Бельгія	89,2	-3,5	95,7	-18,9	95,6	-13,4	97,7	-13,8	100,0	-14,9
Франція	68,2	-136,8	79,2	-105,4	82,4	-98,2	85,8	н.д.	90,0	н.д.
Кіпр	48,9	0,2	58,5	-1,0	61,3	-0,9	71,1	-1Д	86,2	-1,1
Іспанія	40,2	-48,9	53,9	-117,1	61,5	-101,4	69,3	-100,4	85,4	-111,6
Німеччина	66,8	-1,9	74,5	-73,2	82,5	-103,4	80,5	-20,2	82,4	4,1
Австрія	63,8	-2,6	69,2	-11,3	72,0	-12,9	72,4	-7,4	74,1	-7,7
Нідерланди	58,5	3,1	60,8	-32,1	63,1	-30,1	65,5	-27,0	72,3	-24,4
Мальта	60,9	-0,3	66,5	-0,2	67,3	-0,2	70,0	-0,2	70,7	-0,2
Словенія	22,0	-0,7	35,0	-2,2	38,6	-2,1	46,9	-2,3	54,1	-1,4
Фінляндія	33,9	8,2	43,5	-4,3	48,6	-4,5	49,0	-1,5	53,6	-3,7
Словаччина	27,9	-1,3	35,6	-5,0	41,0	-5,0	43,3	-3,5	53,3	-3,1
Люксембург	14,4	1,2	15,3	-0,3	19,2	-0,4	18,3	н.д.	21,1	-0,4
Естонія	4,5	-0,5	7,2	-0,3	6,7	0,03	6,1	0,2	10,7	-0,05

Примітка: н.д. - немає даних.

Як свідчать дані таблиці 1, найбільш складною ситуацією залишається в Греції (державний борг по відношенню до ВВП країни зріс з 112,9% у 2008 р. до 175,8% у 2012 р.). Таким чином, незважаючи на ряд кредитних заходів порятунку країни, фінансова ситуація суттєво не змінилась. В рамках першої програми, схваленої в травні 2010 року, Греції збирались надати ПО млрд. євро: 80 млрд. євро у вигляд двосторонніх кредитів, зібраних Єврокомісією (п'ятьма траншами перераховано 47,1 млрд. євро) і кредиту на 30 млрд. євро від Міжнародного валютного фонду (МВФ) (п'ятьма траншами перераховано

17,9 млрд. євро). Друга програма, схвалена в липні 2010 року, повинна фінансуватись за рахунок країн єврозони через EFSF (European Financial Stabilization Mechanism) і МВФ, її загальний об'єм складає 109 млрд. євро. Схема підтримки Греції включає також участь приватних інвесторів: з 2011 по 2020 роки через добровільний обмін облігацій на нові з більш довгими строками їх погашення - на загальну суму 137 млрд. євро. 26 жовтня 2011 року на кризовому саміті ЄС банки погодились на списання 50% боргу Греції. Проте, Греція залишається не єдиною «проблемною» країною єврозони. Зокрема, рівень державного боргу в 2012 році перевищив 100% від ВВП в Італії (126,2%), Португалії (119,9%), Ірландії (117,2%) та Бельгії (100,5%) [4].

Оприлюднений Єврокомісією останній прогноз динаміки валового внутрішнього продукту валютної зони передбачає його скорочення на 0,4% в 2013 році. Враховуючи, що 2012 рік валютний блок завершив із падінням ВВП на 0,6%, йдеться про безпрецедентну подію. Незважаючи на всі антикризові механізми ЄС, нинішній рік стане другим поспіль роком рецесії (згідно із нормативами Єврокомісії, рецесією вже можна вважати скорочення ВВП, відзначене два квартали поспіль) в євзоні. Ніколи раніше економіка єврозони не скорочувалася два роки поспіль. Це означає, що криза у зоні єдиної валюти не лише не подолана, але і продовжує поглиблюватися. Слід зазначити, що із 17 країн єврозони скорочення ВВП відбувається майже у половині - у восьми. До цієї групи входять не лише традиційно «проблемні» держави - Греція, Кіпр, Португалія, Словенія, а також Італія та Іспанія, що все тісніше примикають до них, - але й Франція і Нідерланди, з якими зазвичай асоціюється не єврокриза, а надії на її подолання.

Логічним наслідком антикризових заходів стало поглиблення і розширення європейського інтеграційного процесу. Єврозона у складних економічних обставинах готується до формування економічного уряду. Й він матиме більші повноваження, аніж ухвалювати каральні заходи щодо країн-членів, які порушують бюджетну дисципліну, що подекуди сьогодні робить

Берлін. Так, на думку президента Франції Ф. Олланда, мова йде про розвиток нової хвилі процесу «солідарної інтеграції» всередині єврозони. Солідарність має бути й під час економічного планування, коли йдеться про показники бюджету та цифри економічного зростання, що й лежить в основі політики Олланда. Крім того, слід зазначити, що президент Євросоюзу Х. Ван Ромпей також схиляється до думки щодо доцільності розробки нового проекту бюджетної інтеграції - «механізму солідарності», який дозволить заохочувати держави, що приєднуються до схвалених програмам реформування бюджетної системи. Канцлер Німеччини А. Меркель уточнила, що будь-яка допомога такого роду на рівні єврозони буде носити обмежений характер. Вона вважає, що це будуть не сотні мільярдів, але, ймовірно, 10-15 млрд. євро. А. Меркель і президент Франції Ф. Олланд виступають за те, щоб на ці цілі пішли збори від податку на фінансові операції, що розробляються в євразоні [5].

Наступним кроком активізації процесу «солідарної інтеграції» на думку провідних політиків країн так названого «мотору» об'єднаної Європи, має стати реформа банківського сектору. Таким чином, Європейський Центробанк (ЄЦБ), на базі якого буде створено наглядовий орган, отримає право відстежувати найбільш значущі і проблемні банки зони євро, а також держав, які вирішили примкнути до банківського союзу. Це будуть банки з активами не менше 30 млрд. євро і 20% ВВП своєї країни або працюють як мінімум у двох країнах. За словами міністрів, це буде щонайменше по три банки від країни. ЄЦБ зможе вимагати від них підвищення власного капіталу і навіть закривати найбільш проблемних кредиторів. Інші банки залишаться під контролем національних регуляторів. Слід зазначити, що створення єдиного органу нагляду за банками надасть можливість здійснити важливий крок на шляху подолання боргової кризи — початку прямого фінансування проблемних банків. Проте, наглядовому органу так і не судилося стати компромісним рішенням між позиціями лідерів Євросоюзу - Франції та Німеччини у питаннях підтримки фінансового сектору. Президент Франції Ф.

Олланд виступає за якнайшвидше створення єдиного європейського наглядового органу. Тим часом канцлер Німеччини А. Меркель наполягає на тому, в договір необхідно буде внести ряд поправок, а це може серйозно відстрочити ухвалення відповідного закону. Подібну тактику Німеччини можна пояснити небажанням Берліна брати на себе відповідальність з порятунку «слабких місць» у євросоні, особливо напередодні парламентських виборів, які призначені в Німеччині на 22 вересня 2013 року.

Отже, в посткризовий період президентом Франції була здійснена спроба реанімації ідеї «солідарної інтеграції» в євросоні через внесення змін в бюджетну систему та створення єдиного механізму банківського нагляду. Не здатність забезпечити адекватне агрегування різноманітних політичних інтересів у процесі фінансової інтеграції, в першу чергу з боку Німеччини, прирікає на її провал. Єдиний можливий шлях вирішення даної проблеми вбачається в здатності членів євросони домовлятися виходячи зі спільності цілей загальноекономічної інтеграції.

ЛІТЕРАТУРА

1. «Великая трансформация» Карла Поляни: прошлое, настоящее, будущее; под общей ред. Р. М. Нуреева. - М.: ГУ-ВШЭ, 2007. - 321 с.
2. Челябинский А. Понятие интеграции в международных отношениях: теоретический аспект [Электронный ресурс] / А. Челябинский // Журнал международного права и международных отношений. - 2009. - № 1. - Режим доступа к журн.: <http://evolutio.info/content/view/1530/232/>
3. Шульга М. Цринципи та аспекти європейської інтеграції / М. Шульга // Освіта регіону. - 2011. - № 1. - С. 142-146.
4. Офіційний сайт Євростату [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.epp.eurostat.ec.europa.eu.
5. Мереминская Е. Банки приняли в Евросоюз [Электронный ресурс] / Е. Мереминская // «Газета.га». - 2012. - Режим доступа: <http://www.gazeta.ru/business/2012/12/14/4891001.shtml>.